

OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON – PILAR 3

KOMMUNALBANKEN AS

INNHOILDSFORTEGNELSE

1	MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL	1
1.1	KAPITAL	1
1.1.1	KJERNEKAPITAL	1
1.1.2	TILLEGGSKAPITAL	1
1.2	KAPITALDEKNING	2
1.3	UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL	2
2	INTERN VURDERING AV KAPITALBEHOV (ICAAP)	3
2.1	RISIKOPROFIL	3
2.2	RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL	3
2.3	OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER	4
2.3.1	KREDITTRISIKO	4
2.3.2	RESTRISIKO	8
2.3.3	MOTPARTSRISIKO FOR DERIVATER	8
2.3.4	KREDITTRISIKO VED VERDIPAPIRISERING	9
2.4	MARKEDSRISIKO	9
2.4.1	RENTERISIKO	9
2.4.2	VALUTARISIKO	10
2.5	OPERASJONELL RISIKO	10
2.6	LIKVIDITETSRISIKO	10
	VEDLEGG 1 – SAMMENSETNING AV ANSVARLIG KAPITAL	12
	VEDLEGG 2 – BEREGNING AV MOTSYKLISK KAPITALBUFFER	14
	VEDLEGG 3 – AVTALEVILKÅR I KAPITALINSTRUMENT	15

TABELLER

Tabell 1 - Kjernekapital.....	1
Tabell 2 - Tilleggskapital.....	1
Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning	2
Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype.....	2
Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen.....	3
Tabell 6 - Rating av engasjement	5
Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kredittrating.....	5
Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område.....	6
Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje	7
Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid	7
Tabell 11 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på geografisk område	7
Tabell 12 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på bransje/ type motpart.....	7
Tabell 13 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på løpetid	7
Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter	8
Tabell 15 - Netto og Brutto engasjementsbeløp for derivater før sikkerheter	8
Tabell 16 - Risikoklasser og vektning (standardmetoden for langsiktig rating).....	9

FIGURER

Figur 1 - Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen	11
--	----

1 MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL

Pilar 1 omfatter kapitalkrav for følgende typer risiko:

- Kreditrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko

Kommunalbanken bruker standardmetode for beregning av kredittrisiko og basismetode for beregning av operasjonell risiko.

1.1 KAPITAL

Kommunalbankens samlede ansvarlige kapital etter tillegg, fradrag og begrensninger er på NOK 13 989 mill.

1.1.1 KJERNEKAPITAL

Kommunalbanken har ren kjernekapital som vist i følgende tabell:

Ren kjernekapitaltype	2016	2015
Innbetalt aksjekapital	3 145	3 145
Opptjent egenkapital i form av tidligere tilbakeholdt resultat	7 624	6 193
Andel av resultatet som inngår i ansvarlig kapital	689	1 870
Andre immaterielle aktiva	-138	-124
Avsatt utbytte	-390	-417
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	65	-281
Sum ren kjernekapital	10 996	10 385
Annen kjernekapital	994	994
Sum kjernekapital	11 989	11 379

Tabell 1 - Kjernekapital

Den 17.06.2015 utstedte Kommunalbanken en fondsobligasjon pålydende NOK 1 milliard. Forfallsprofilen er evigvarende med første innløsningsrett den 17.06.2020, og deretter på hver rentedato. Lånet er klassifisert som egenkapital og løper med 3m NIBOR + 1.5 % rentebetalinger.

1.1.2 TILLEGGSKAPITAL

Kommunalbanken har 19. mai 2016 utstedt et ansvarlig lån pålydende NOK 2 000 mill. som forfaller i mai 2033, jf. tabell 2 nedenfor.

Lånet er tatt opp til handel på Oslo Børs, og løper med fast rente på 3,02% pr år. Kommunalbanken har med 30 dagers varsel og godkjenning fra Finanstilsynet, rett til helt eller delvis å innløse lånet 23/05/2028 og hver etterfølgende rentedato.

Tilleggskapitaltype	Hovedstol i valuta	Innløsningsrett	Rente	Hovedstol i NOK
Ordinær ansvarlig lånekapital	NOK 2 000m	2028	3.02	2 000m
Annet				
Sum ansvarlig lånekapital				2 000m

Tabell 2 - Tilleggskapital

Omtale av bankens kapital gis for øvrig i note 22-23, 30 i årsrapporten for 2016.

1.2 KAPITALDEKNING

Minstekravet til kapitaldekning er gitt ved:

$$\frac{\text{KJERNEKAPITAL} + \text{TILLEGGSKAPITAL}}{\text{KREDITTRISIKO} + \text{MARKEDSRISIKO} + \text{OPERASJONELL RISIKO}} \geq 8\%$$

I tillegg er minstekravet til ren kjernekapital 4,5% og minstekrav til kjernekapital 6%.

Tabell 3 viser en sammenligning av beregningsgrunnlaget og kapitaldekningen for 2016 og 2015:

	YE 2016	YE 2015
Beregningsgrunnlag	65 211	68 840
Ren kjernekapitaldekning	16.86%	15.09 %
Kjernekapitaldekning	18.39%	16.53 %
Kapitaldekning	18.39%	18.81 %

Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning

Kommunalbanken følger det norske kapitalkravsregelverket og er underlagt krav til ren kjernekapital på 15% inklusive buffere, økende til 15,5% fra 31. desember 2017. Tilsvarende er krav til kjerne- og total kapital inkludert buffere på henholdsvis 16,5% og 18,5%, økende til 17% og 19%.

Tabell 4 viser gjennomsnittlig bokført verdi for kredittrisiko fordelt på engasjementstyper for årene 2016 og 2015:

Engasjementskategori	2016	2015
Stater og sentralbanker	26 833 478	20 413 477
Lokale og regionale myndigheter	323 396 583	311 118 928
Herav norske kommuner utgjør	267 480 920	256 769 350
Offentlig eide foretak	10 647 308	12 944 314
Multilaterale utviklingsbanker	16 124 577	20 395 297
Finansinstitusjoner	27 917 590	36 921 883
Herav motpartsrisiko for derivater utgjør	11 491 645	14 627 328
Foretak	-	-
Pantesikkerhet i boligeiendom	40 149	45 730
Obligasjoner med fortrinnsrett	11 371 325	42 839 118
Øvrige engasjementer	15 079	16 758
Verdipapirisering	21,157	69 023
Tilleggskrav for CVA-risiko	139,999	175 426
Sum minimumskrav kredittrisiko	416,507,245	444 939 954

Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype

Informasjon om ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån, minimumskravet til ansvarlig kapital og fordelingen av kjerne- og tilleggskapitalen post for post finnes i årsrapporten 2016 i note 22,24 og 30.

1.3 UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL

Uvektet kjernekapitalandel er gitt ved:

$$\frac{\text{KAPITALMÅL}}{\text{EKSPONERINGSMÅL}}$$

Kapitalmålet består av kjernekapital som definert i beregningsforskriften. Beregning av eksponeringsmålet følger av kommisjonsforordning (EU) 2015/62. Finansdepartementet fastsatt krav til uvektet kjernekapitaldekning som skal oppfylles fra og med 30. juni 2017. Kommunalbanken skal

oppfylle krav om minimum 3% kjernekapitaldekning. Kommunalbanken har per 31.12.2016 en uvektet kjernekapitalandel på 2,91%.

2 INTERN VURDERING AV KAPITALBEHOV (ICAAP)

Kommunalbanken er underlagt kapitalkravsforskriften og herunder minstekravet til kapitaldekning (Pilar 1). I tillegg har Kommunalbanken ha en strategi og prosess for vurdering av kapitalbehov i forhold til institusjonens risikoprofil ICAAP/Pilar 2 og likviditetsprofil ILAAP. Det tas her for seg risikokategorier som ikke inngår i Pilar 1. Institusjonen skal løpende vurdere om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og fremtidig risikoeksponering. ICAAP skal være en integrert del av vurderings- og beslutningsgrunnlaget for institusjonens kapitalbehov, hensyntatt endringer i strategi, budsjett, internkontroll, rammer og nye produkter/forretningsområder. Styret og ledelsen vurderer løpende og dokumenterer minst årlig det overordnede risikobildet.

Beregning av kapitalbehovet gjennomføres ved å estimere hvor mye kapital institusjonen bør ha for å sikre seg mot den totale risikoeksponeringen. Dette gjøres ved å estimere kapitalbehovet per risikoområde. I Kommunalbankens ICAAP dokument er følgende risikokategorier gjenstand for særskilt oppfølging og styring: kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, prisrisiko, operasjonell og annen ikke-finansiell risiko.

2.1 RISIKOPROFIL

Kommunalbanken har høyest oppnåelig rating for langsiktige låneopptak, Aaa/AAA, fra de internasjonale kredittratingbyråene Moody's og Standard & Poor's. En AAA-rating tilsvarer en konkurssannsynlighet på omtrent 0,01 prosent per år som betyr at det er 99,99 prosent sannsynlighet for at bedriften ikke går konkurs. Kommunalbankens risikoappetitt er tett koblet opp mot bankens kjernevirksomhet, og skal understøtte bankens strategiske mål. Motpartsrisiko aksepteres i nødvendig utstrekning, mens appetitten for andre typer risiko skal være svært lav, inkludert bankens likviditets- og operasjonelle risiko. Banken har svært lav appetitt for valuta- og renterisiko, og ingen appetitt for annen markedsrisiko. Dette innebærer at derivater kun benyttes med sikring som formål.

Institusjonens aktivaside er av høy kvalitet. Den består av utlån til kommunal sektor og en likviditetsportefølje med obligasjoner utstedt av stater og finansinstitusjoner med høy kredittverdighet.

Gjennomsnittlig vektet løpetid per ratingklasse i likviditetsporteføljen per 31.12.2016 var:

Ratingkategori	Hovedstol	Gj. vektet løpetid
AAA	57 022 600	1.11
AA+	25 972 728	2.76
AA	10 727 274	0.91
AA-	10 711 739	1.36
A+	4 868 711	0.41
A	4 957 532	0.00
A-	10 908	33.41
NR	6 805 461	1.35
SUM	121 076 952	1.41

Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen

2.2 RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Styret fastsetter årlig finansielle retningslinjer og risikorammer. Styret fastsetter retningslinjer for internkontrollen og behandler årlig administrasjonens vurderinger av internkontrollen. Styret benytter revisjonsutvalget og risikoutvalget som saksforberedende organer i oppfølgingen av risikostyringen og internkontrollen. Styret fastsetter årlige revisjonsplaner og benytter internrevisjonen som uavhengig tilsyns- og kontrollfunksjon i sin oppfølging av virksomheten,

herunder for etterprøving og bekreftelse av internkontrollen i prosessene som leder frem til finansiell rapportering. Styret overvåker og styrer foretakets samlede risiko basert på administrasjonens risikorapportering, herunder hendelser.

Administrerende direktør har ansvaret for å organisere virksomheten slik at styrets mål for risikostyringen oppnås gjennom effektive styringssystemer og internkontroll. Direktør for risikostyring og compliance rapporterer til administrerende direktør. Funksjonen har et overordnet ansvar for all risikostyring, og et løpende ansvar for kontroll og kvalitetssikring av finansiell risiko, samt overvåking og kontroll med operasjonell risiko.

Kommunalbanken skiller mellom følgende risikokategorier:

- 1) Kredittrisiko
- 2) Markedsrisiko
- 3) Likviditetsrisiko
- 4) Operasjonell risiko og annen ikke-finansiell risiko

I bankens årlige dokumenterte risikovurdering analyseres alle risikoområdene i forhold til mål fremsatt i strategi og planer for neste periode. I den daglige driften er det iverksatt tiltak som søker å minimere de ulike risikoområdenes påvirkning på bankens evne til å nå sine mål.

Administrerende direktør eller styret kan ved behov, eksempelvis på bakgrunn av endrede markedsvilkår foreta innskrenkninger i bankens finansielle retningslinjer og rammer, for å ytterligere begrense institusjonens risikoeksponering.

Institusjonen benytter finanssystemet Murex, en egenutviklet applikasjon KBLoan for utlånsvirksomheten samt regnskapssystemet Global fra Visma i sin styring og overvåking av markedsrisiko og kredittrisiko.

For styring av operasjonell risiko benyttes bankens eget hendelsesregister som vurderingsfaktor.

Institusjonen har videre utarbeidet stresstester for styring og overvåking av bl.a. kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. Resultat fra slike stresstester benyttes i strategiprosesser, kapitalvurderingsprosesser og i Kommunalbankens gjenopprettingsplan¹.

2.3 OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER

Avsnitt 2.3 til 2.6 inneholder opplysning om arter av risiko som beskrevet i Kapitalkravsforskriften §46.

2.3.1 KREDITTRISIKO

Kredittrisiko defineres som risiko for tap som følge av at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til inngåtte avtaler.

Kredittrisiko for Kommunalbanken relaterer seg i hovedsak til utlån til norske kommuner og eksponering mot finansinstitusjoner, stater og sentralbanker, lokale og regionale myndigheter, obligasjoner med fortrinnsrett, offentlig eide foretak og multilaterale utviklingsbanker innen OECD. Kredittrisiko er avhengig av bl.a. motpart og rating, finansielt instrument og løpetid.

- Kredittrisiko for utlån er begrenset til betalingsutsettelse da betalingsforpliktelsen ikke kan falle bort. Det er fastlagt i kommunelovens § 55 at kommuner og fylkeskommuner ikke kan slås konkurs. I kommuneloven er det også gitt bestemmelser om de prosedyrer som skal følges dersom betalingsutsettelse må iverksettes. Etter disse bestemmelsene overtar staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet styringen av en kommune dersom kommunen ikke kan oppfylle betalingsforpliktelsene. Dette vil i praksis sikre långiver mot tap av akkumulert gjeld og påløpte renter.

¹ Kommunalbanken er pålagt å etablere planer og mulige tiltak for å gjenopprette bankens finansielle stilling etter en alvorlig svekkelse. Gjenopprettingsplanen oppdateres minst årlig

- Det inngås sikringshandler for å unngå rente- og valutarisiko. Ved inngåelse av sikringshandler tar Kommunalbanken på seg kredittrisiko på derivatmotparten. Kommunalbanken aksepterer kun lav kredittrisiko på disse motpartene.
- Kredittrisiko i likviditetsporteføljen er begrenset. Forvaltningen er underlagt blant annet likviditetskrav, ratingkrav, diversifiseringskrav, samt krav til motpart- og instrumenttyper. Gjennomsnittlig vektet rating på porteføljen var AA+ (lavest av S&P og Moody's) og omtrent 85% av likviditetsporteføljen var plassert i papirer som har risikovekt 0 %. Gjennomsnittlig løpetid var under 1.1 år ved årsskiftet.

For alle motparter reguleres den eksterne kredittrammen av forskrift om store engasjementer. I tillegg har institusjonen et internt rammeverk for fastsettelse av kredittrammer. Kommunalbanken har valgt å benytte standardmetoden for rapportering av kapitaldekning for kredittrisiko.

Kommunalbanken benytter den skalaen som angis av de internasjonale ratingbyråene Moody's og Standard & Poor's for rating av samtlige engasjementer. Kommunalbanken benytter den laveste ratingen av de to. Ratingendringer følges opp kontinuerlig. Et unntak fra dette er rating av kommuner som ikke er ratet av Moody's og S&P. Her benyttes intern kredittanalyse.

Engasjementskategori	Rating- eller eksportkreditbyrå
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuell stat)
Offentlig eide foretak	Moody's og S&P
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P
Internasjonale organisasjoner	Moody's og S&P
Institusjoner	Moody's og S&P
Foretak	Moody's og S&P
Massemarkedsengasjementer	Ikke aktuelt
Pantesikkerhet i boligeiendom	Ikke ratet
Pantesikkerhet i næringseiendom	Ikke aktuelt
Forfalte engasjementer	Ikke aktuelt
Høyrisiko engasjementer	Ikke aktuelt
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P
Andeler i verdipapirfond	Ikke aktuelt
Øvrige engasjementer	Ikke aktuelt
Verdipapirisering	Moody's og S&P

Tabell 6 - Rating av engasjement

Tabell 7 viser engasjementsbeløp hvor bruk av ratingbyråer har dannet grunnlaget for vektingen per 31.12.2016. Beløpene er uten tillegg av garantier og sikkerheter.

Engasjementskategori	Rating- eller eksportkreditbyrå	Beløp
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P	14 034 286
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuell stat)	31 953 922
Offentlig eide foretak	Moody's og S&P	10 647 308
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P	16 124 577
Institusjoner	Moody's og S&P	33 891 378
Foretak	Moody's og S&P	5 712 100
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P	11 371 325
Verdipapirisering	Moody's og S&P	21 157
Sum		123 756 053

Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kredittrating

Note 26 i årsrapporten for 2016 gir oversikt over kredittrisiko for hele balansen per 31.12.2016 for både ratede og ikke ratede engasjementer fordelt på ulike risikoklasser og fordelt på land.

Institusjonens risikoeksponering er underlagt en rekke risikoreducerende tiltak. På et overordnet varig nivå er det fastsatt rutiner for å redusere kredittrisikoen.

Restanser følges opp av utlåns- og regnskapsavdelingen basert på fastsatte rutiner.

Et engasjement skal anses som tapsutsatt i henhold til IAS 39. Når engasjementet er identifisert som tapsutsatt, skal det foretas en særskilt vurdering av kundens økonomiske stilling og foreliggende sikkerheter. Dersom det fremgår av vurderingen at engasjementet ikke er tilstrekkelig sikret, skal det foretas en tapsavsetning, samtidig som inntektsføring av renter avsluttes og inntektsførte renter som ikke er betalt tilbakeføres.

Per 31.12.2016 har Kommunalbanken ingen tapsutsatte eller misligholdte engasjementer.

Utlån vurderes i henhold til forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner. Alle engasjementer i utlånsporteføljen er enten lån direkte til kommunen eller sikret med kommunal garanti og tilsvarende ved fylkeskommuner.

Nedenfor er det presentert samlet engasjementsbeløp for kredittrisiko oppdelt i engasjementstyper per 31.12.2016.

Geografisk område	Bokført verdi
Norden	301 466 331
Europa	59 829 141
Supranasjonal	16 124 577
Amerika	12 964 278
Oceania	3 408 153
Asia	77 018
Beregningsgrunnlag derivater	11 491 645
Øvrige anleggsmidler	15 079
Collateral utbetalt	10 915 052
Tilleggskrav for CVA-risiko	139 999
Sum	416 431 272

Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område

Bransje	Bokført verdi
Norges Bank	-
Forretningsbanker	-
Sparebanker	-
Kredittforetak	2 539 783
Kommuner og fylkeskommuner	216 632 677
Interkommunale selskaper	11 449 052
AS og stiftelser med kommunal garanti	39 437 792
Lån til ansatte	1 548
Livsforsikringsselskaper	-
Utenlandske finansinstitusjoner, multilaterale utviklingsbanker og statsgaranterte banker	41 595 266
Statsforvaltning i utlandet	45 988 209
Utenlandske ikke-finansielle foretak	33 632 795
Beregningsgrunnlag derivater	11 491 645

Øvrige anleggsmidler	15 079
Collateral utbetalt	10 915 052
Tilleggskrav for CVA-risiko	139 999
Uavregnede lån	2 592 376
Sum	416 431 272

Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje

Løpetid	Bokført verdi
Gjenværende løpetid <= 1 år	79 830 270
1 år < Gjenværende løpetid <= 5 år	90 208 166
Gjenværende løpetid > 5 år	221 238 687
Beregningsgrunnlag	11 491 645
Øvrige anleggsmidler	15 079
Collateral posted	10 915 052
Tilleggskrav for CVA-risiko	139 999
Uavregnede lån	2 592 376
Sum	416 431 272

Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid

Mens engasjementer med OTC derivater som inngår i bankporteføljen per 31.12.2016 er som følger:

Geografisk område	Bokført verdi
Amerika	3 270 503
Asia	673 251
Europa	1 178 168
Norden	6 138 809
Oceania	230 915
Sum	11 491 645

Tabell 11 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på geografisk område

Bransje / type motpart	Bokført verdi
Forretningsbanker	473 926
Utenlandske banker	11 017 720
Sum	11 491 645

Tabell 12 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på bransje/ type motpart

Løpetid	Bokført verdi
Gjenværende løpetid <= 1 år	7 065 834
1 år < Gjenværende løpetid <= 5 år	2 181 050
Gjenværende løpetid > 5 år	2 244 761
Sum	11 491 645

Tabell 13 - Kredittrisiko for OTC derivater fordelt på løpetid

Kommunalbanken tar hensyn til sikkerheter ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittrisiko.

Utlån: Samlet engasjementsbeløp for kommunalt garanterte selskapslån er sikret i sin helhet med kommunal garanti og utgjør 38,6 milliarder kroner per 31.12.2016.

Likviditet: Verdipapirer med garantier utgjør 30 prosent av institusjonens likviditetsportefølje per årsskiftet. Hovedkategorier av garantister er regionale myndigheter og utenlandske stater gjennom

plasseringer i statsgarantert gjeld. Samlet engasjementsbeløp som er sikret med garantier i institusjonens likviditetsportefølje utgjør 36,8 milliarder kroner per 31.12.2016.

Tabell 14 nedenfor viser totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter per 31.12.2016 fordelt på engasjementstype for engasjementer som omfattes av sikkerheter.

Engasjementskategori	Beløp før sikkerhetsstillelse	Beløp etter sikkerhetsstillelse	Differanse
Lokale og regionale myndigheter	263 435 168	323 396 584	59 961 416
Stater og sentralbanker	14 034 286	26 833 478	12 799 192
Institusjoner	44 882 405	16 425 945	- 28 456 460
Foretak	44 304 148	-	- 44 304 148
Sum	366 656 007	366 656 007	-

Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter

2.3.2 RESTRISIKO

Restrisiko defineres som risiko for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkravet for kredittrisiko, er mindre effektive enn forventet. Institusjonen har ingen tallfestet ramme for restrisiko. Ved beregning av institusjonens kapitalbehov knyttet til restrisiko brukes avansert metode for finansiell sikkerhetsstillelse.

2.3.3 MOTPARTSRISIKO FOR DERIVATER

Motpartsrisiko er definert som risikoen for at motparten i en kontrakt ikke klarer å møte sine forpliktelser.

Kommunalbanken har en restriktiv policy for inngåelse av avtaler der institusjonen påtar seg motpartsrisiko. Institusjonen har satt en grense for maksimal eksponering for hver motpart. Disse motpartene er godt ratede norske eller internasjonale finansinstitusjoner. Kommunalbanken krever ISDA-avtale og CSA ved opprettelse av alle nye derivatmotpartsforhold. Dette betyr at motparten stiller sikkerhet slik at kredittrisikoen elimineres. Sikkerheten stilles i form av kontanter. Eksponeringen overvåkes kontinuerlig og oppdateres daglig i bankens finanssystem. Eksponering som følge av handel med derivater inngår i den totale kredittrisikoen. Ved svekket rating vil Kommunalbanken i noen tilfeller måtte stille ekstra sikkerhet i form av kontanter. Kommunalbanken bruker ikke kredittderivater.

For derivatavtaler som er underlagt clearingplikt er Kommunalbankens eksponering mot en sentral motpart (LCH.Cleernet Ltd.).

Tabell 15 viser engasjementsbeløp for derivater før det er tatt hensyn til sikkerheter og brutto og netto virkelig verdi før motregning og sikkerheter per 31.12.2016.

Derivattype	Engasjementsbeløp ²	Netto virkelig verdi	Brutto virkelig verdi
Renteswapper	- 630 451	- 2 324 747	1 219 468
Valutaswapper	2 338 238	- 5 808 931	14 701 876
Egenkapitalrelaterte derivater	- 678 975	- 2 050 587	225 799
Varerelaterte derivater	-	-	-
Sum derivater	1 028 812	- 10 184,265	16 147 143

Tabell 15 - Netto og Brutto engasjementsbeløp for derivater før sikkerheter

Finansielle derivater er beskrevet i note 20 i årsrapporten 2016. Effekten av netting og kontantsikkerhetsstillelse er beskrevet i note 21 i årsrapporten 2016.

² Markedsverdien er beregnet ut i fra markedsverdimetoden (jf. Kapitalkravforskriften).

Kommunalbanken benytter motregning av derivater ved rapportering av kapitaldekning. Ved konvertering av rente- og valutaderivater til kredittrisiko kan bilaterale motregningsavtaler godkjennes som risikoreducerende. Motregningsavtaler konverteres til kredittrisiko ved å benytte netto reinvesteringskostnad. Effekten av motregning kommer til fradrag, og reduserer dermed beregningsgrunnlaget for kapitaldekning.

Kommunalbankens krav til motregning av derivater fremgår av kapitalkravsforskriften:

- Institusjonen må ha inngått en bilateral motregningsavtale som gir rett til motregning av alle forpliktelsene som omfattes av avtalen ved mislighold.
- Motregningsavtalen skal være gyldig etablert.
- Institusjonen skal ta hensyn til motregning ved måling og styring av motpartsrisiko for hver motpart ved fastsettelse av risikorammer.

Effekten av motregning består av to deler:

- Nettoeffekt av motregningsavtaler, differansen mellom brutto reinvesteringskostnad og de tilsvarende nettobeløp som fremkommer etter at motregningsavtaler er hensyntatt.
- Potensiell fremtidig kreditteksponering, definert som³

$$PFE = (0.4 \times PFE_{BTO}) + (0.6 \times NBF \times PFE_{BTO})$$

2.3.4 KREDITTRISIKO VED VERDIPAPIRISERING

Posisjoner tilknyttet verdipapirisering inngår i likviditetsporteføljen og utestående volum per 31.12.2016 utgjør 0,02% av forvaltningskapital.

Posisjonene har følgende risikovekt der Kommunalbanken bruker den laveste av S&P og Moodys:

Langsiktig rating: Standardmetoden

Risikoklasse	Risikovekt	S&P	Moody's
1	20 %	AAA til AA-	Aaa til Aa3
2	50 %	A+ til A-	A1 til A3

Tabell 16 - Risikoklasser og vektning (standardmetoden for langsiktig rating)

For risikostyring overvåker Kommunalbanken offisiell kredittrating og foretar intern analyse av fundamentale forhold i markedene der de ulike posisjonene er plassert.

Alle posisjonene med verdipapirisering er plassert i anleggsporføljen, utgjør 21 mill. NOK, og er av aktivaklasse "prime RMBS". Underliggende risiko for posisjonene er boligmarkedene i Spania og Australia.

Verdipapirene ble anskaffet med intensjon om å holde til forfall, og er klassifisert regnskapsmessig som «hold til forfall» under IAS 39. Porteføljen regnskapsføres etter «amortisert kost prinsippet» og blir vurdert for nedskrivning ved objektive bevis for verdifall. Per 31.12.2016 er det ikke foretatt nedskrivninger i denne porteføljen.

2.4 MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko består av rente- og valutarisiko og påvirkes av spesifikke markedsbevegelser.

2.4.1 RENTERISIKO

Renterisikorammen er 36 millioner kroner for en parallell forskyvning av rentekurven med ett prosentpoeng. Ved dimensjonering av institusjonens egenkapital benyttes et parallellskift på ett prosentpoeng.

Kommunalbanken har innlån og plasseringer i ulike typer valuta, men all renterisiko sikres perfekt for alle valutaer unntatt EUR, USD og NOK. Disse tre valutaene sikres også ved at alle fastrenter swappes

³ PFE = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen
PFE_{BTO} = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen (hovedstol × multiplikator)
NBF = «netto-brutto forholdet» - netto reinvesteringskostnad delt på brutto reinvesteringskostnad, delt på brutto reinvesteringskostnad for tilsvarende kontrakter.

til 3 måneders flytende rente, men noe renterisiko oppstår likevel fordi eiendelssiden kan ha en annen vektet gjennomsnittlig tid til neste renteregulering enn gjeldssiden. Denne durasjonsforskjellen overvåkes kontinuerlig av Finansmarkedsavdelingen og kontrolleres regelmessig av Avdeling for risikostyring og compliance, minimum månedlig.

Renterisikoen presentert i note 27 i årsrapporten består av hele institusjonens renterisiko fordelt på EUR, USD og NOK, og er summen av renterisiko i anleggs-, sikringsbokførings og «hold-til-forfall porteføljen». Kommunalbanken har ingen handelsportefølje. Institusjonens renterisiko styres imidlertid på balansenivå, noe som medfører at renterisiko fordelt på de enkelte porteføljene kan være større enn den totale renterisikoen, men dette jevnes ut ved en motsatt effekt i de andre porteføljene. Institusjonens totale renterisiko er derfor minimal.

2.4.2 VALUTARISIKO

Valutarisikorammen er 12 millioner kroner for et parallelt skift på 10 prosentpoeng. Ingen korrelasjon mellom valutaer legges til grunn. Selv om institusjonen har som policy ikke å ta valutarisiko, har man innført en ramme for å ta høyde for rentenetto fra likviditetsplasseringene som dekkes inn fortløpende.

Valutarisiko fremgår fra note 28 i årsrapporten 2016.

2.5 OPERASJONELL RISIKO

Kommunalbanken har valgt basismetoden for å beregne kapitalkravet for operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 prosent av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år multiplisert med 12,5, beregnet ved regnskapsårets slutt.

Kommunalbanken benytter også en intern metode for å beregne operasjonell risiko. Data fra overvåking av den operasjonelle risikoen inngår i institusjonens internkontroll og bidrar til bedret styring av risikoutsatte prosesser i institusjonen. Dette gjør det mulig å sette inn tiltak tidlig i prosessen.

2.6 LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisikoen overvåkes og styres gjennom institusjonens internkontroll, likviditetsstrategi og finansielle retningslinjer.

Kommunalbankens finansielle retningslinjer legger opp til en overskuddslikviditet tilsvarende 12 måneders netto kapitalbehov over tid, inkludert utlansvekst. Dette innebærer at institusjonen søker å kunne dekke alle forpliktelser, herunder normal utlansvirksomhet, de kommende 12 måneder uten ny opplåning. Overskuddslikviditeten forvaltes ut fra en lavrisikostrategi, slik at både kredittrisikoen og markedsrisikoen er lav. Likviditeten plasseres i obligasjoner utstedt av stater, delstater, multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner med høy kredittverdighet. Porteføljen har gjennomsnittlig vektet løpetid på 1,43 år pr. 31.12.2016. Det tas ikke rente- eller valutarisiko, og forfallsprofilen søkes tilpasset underliggende innlånsforpliktelser.

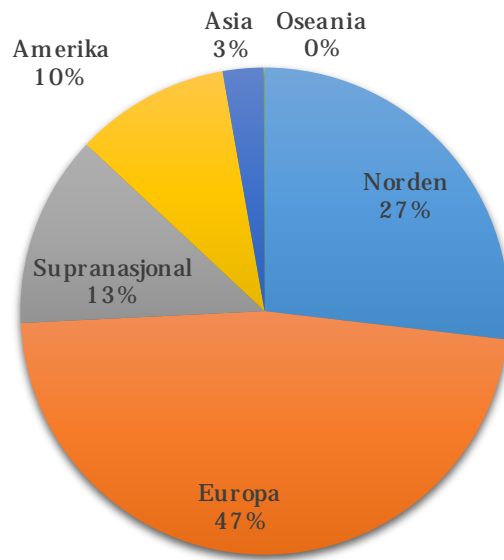
12-måneders kravet og størrelsen på likviditetsporteføljen bidrar i seg selv til å redusere likviditetsrisikoen. For ytterligere å redusere risikoen praktiseres følgende tiltak:

- Forsiktige retningslinjer for plassering i likvide aktiva
- Minimumskrav til likvide aktiva, herunder andel bufferinstrumenter og HQLA-papirer
- Forfallsmatching
- Gjenkjøpsavtaler

Institusjonens likviditetsportefølje er begrenset oppad til 35 prosent av total forvaltningskapital. Likviditetsporteføljen utgjorde mer enn 12 måneders finansieringsbehov inkludert utlansvekst per 31.12.2016, hvilket er i tråd med målsetningen.

Mer om likviditetsrisiko finnes i note 29 i årsrapporten for 2016.

Figur 1 viser en grafisk presentasjon av markedsverdien på plasseringer i verdipapirer i ulike geografiske områder per 31.12.2016.

Figur 1 - Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen

VEDLEGG 1 – SAMMENSETNING AV ANSVARLIG KAPITAL

NB: Motsyklisk kapitalbuffer kan økes til 2,5 %.

Krav til ren kjernekapital i Norge

	31.12.2016	31.12.2017
A=Min CET1	4.5 %	4.5 %
B=Bevaringsbuffer	2.5 %	2.5 %
C=Systemrisikobuffer	3.0 %	3.0 %
D=A+B+C	10.0 %	10.0 %
E=Systemviktig buffer	2.0 %	2.0 %
F=Motsyklisk buffer	1.5 %	2.0 %
G=D+E+F: Minstekrav inkludert buffere	13.5 %	14.0 %
H=Pilar 2 tillegg	1.5 %	1.5 %
I=G+H: Minstekrav inkludert buffere og tillegg	15.0 %	15.5 %

Krav til kjernekapital i Norge

	31.12.2016	31.12.2017
A=Min CET1	4.5 %	4.5 %
A1=Hybridkapital	1.5 %	1.5 %
B=Bevaringsbuffer	2.5 %	2.5 %
C=Systemrisikobuffer	3.0 %	3.0 %
D=A+A1+B+C	11.5 %	11.5 %
E=Systemviktig buffer	2.0 %	2.0 %
F=Motsyklisk buffer	1.5 %	2.0 %
G=D+E+F: Minstekrav inkludert buffere	15.0 %	15.5 %
H=Pilar 2 tillegg	1.5 %	1.5 %
I=G+H: Minstekrav inkludert buffere og tillegg	16.5 %	17.0 %

Krav til totalkapital i Norge

	31.12.2016	31.12.2017
A=Min CET1	4.5 %	4.5 %
A1=Hybridkapital	1.5 %	1.5 %
A2= Tilleggskapital	2.0 %	2.0 %
B=Bevaringsbuffer	2.5 %	2.5 %
C=Systemrisikobuffer	3.0 %	3.0 %
D=A+A1+A2+B+C	13.5 %	13.5 %
E=Systemviktig buffer	2.0 %	2.0 %
F=Motsyklisk buffer	1.5 %	2.0 %
Minstekrav inkludert buffere	17.0 %	17.5 %
H=Pilar 2 tillegg	1.5 %	1.5 %
I=G+H: Minstekrav inkludert buffere og tillegg	18.5 %	19.0 %

VEDLEGG 2 – BEREGNING AV MOTSYKLISK KAPITALBUFFER

STANDARDTABELL FOR OFFENTLIGGJØRING AV OPPLYSNINGER OM FORETAKS OVERHOLDELSE AV KRAVET OM MOTSYKLISK KAPITALBUFFER

Referansedata

Ikke-konsolidert	
------------------	--

Tabell 1

Geografisk fordeling av relevante kredittengasjementer

Rad		Generelle kredittengasjementer		Engasjementer i handelsporteføljen		Verdipapiriseringsengasjementer		Kapitalkrav				Vekter for kapitalkrav	Motsyklisk kapitalbuffersats
		Engasjementsbeløp for SA	Engasjementsbeløp for IRB	Summen av lange og korte posisjoner i handelsporteføljen	Verdien av engasjementer i handelsporteføljen for interne modeller	Engasjementsbeløp for SA	Engasjementsbeløp for IRB	Herav: Generelle kredittengasjementer	Herav: Engasjementer i handelsporteføljen	Herav: Verdipapiriseringsengasjementer	Totalt		
		010	020	030	040	050	060	070	080	090	100	110	120
010	Australia	-				9,043		-		145	145	0.15%	0.00%
010	Spania	-				9,386		-		751	751	0.78%	0.00%
010	Norge	2,337,060				-		22,673		-	22,673	23.54%	1.50%
010	Sverige	3,305,610				-		26,445		-	26,445	27.45%	1.50%
010	Nederland	187,409				-		1,499		-	1,499	1.56%	0.00%
010	Storbritannia	2,456,604				-		19,653		-	19,653	20.40%	0.00%
010	Danmark	610,996				-		4,888		-	4,888	5.07%	0.00%
010	Frankrike	1,408,671				-		11,269		-	11,269	11.70%	0.00%
010	Tyskland	1,061,794				-		8,494		-	8,494	8.82%	0.00%
010	Finland	64,830				-		519		-	519	0.54%	0.00%
020	Totalt	11,432,974				18,429		95,440		896	96,336		

Tabell 2

Størrelsen på foretaksspesifikk motsyklisk kapitalbuffer

Rad		Kolonne 010
010	Samlet beregningsgrunnlag	65,211,244,725
020	Foretaksspesifikk motsyklisk kapitalbuffersats	0.76%
030	Krav til foretaksspesifikk motsyklisk kapitalbuffer	495,605,460

VEDLEGG 3 – AVTALEVILKÅR I KAPITALINSTRUMENT

Skjema for offentliggjøring av de viktigste avtalevilkårene for kapitalinstrumenter		
1	Utsteder	Kommunalbanken
2	Entydig identifikasjonskode (f.eks. CUSIP, ISIN eller Bloombergs identifikasjonskode for rettede emisjoner)	NO0010760168
3	Gjeldende lovgivning for instrumentet	Norsk
Behandling etter kapitalregelverket		
4	Regler som gjelder overgangsperioden	N/A
5	Regler som gjelder etter overgangsperioden	Tilleggskapital
6	Medregning på selskaps- eller (del)konsolidert nivå, selskaps- og (del)konsolidert nivå	Selskapsnivå
7	Instrumenttype (typer skal spesifiseres for hver jurisdiksjon)	Ansvarlig lånekapital
8	Beløp som inngår i ansvarlig kapital (i millioner NOK fra seneste rapporteringsdato)	100% av Pålydende
9a	Instrumentets nominelle verdi	NOK 2,000,000,000
9b	Emisjonskurs	100% av Pålydende
9c	Innløsningskurs	100% av Pålydende
10	Regnskapsmessig klassifisering	Gjeld - Virkelig verdi
11	Opprinnelig utstedelsesdato	23/05/2016
12	Evigvarende eller tidsbegrenset	Tidsbegrenset
13	Opprinnelig forfallsdato	23/05/2033
14	Innløsningsrett for utsteder forutsatt samtykke fra Finanstilsynet	Ja
15	Dato for innløsningsrett, eventuell betinget innløsningsrett og innløsningsbeløp	23/05/2028
16	Datoer for eventuell etterfølgende innløsningsrett	Rentedatoer
Renter/utbytte		
17	Fast eller flytende rente/utbytte	Fast
18	Rentesats og eventuell tilknyttet referanserente	3,02% p.a. (3,07% om AA rated)
19	Vilkår om at det ikke kan betales utbytte hvis det ikke er betalt renter på instrumentet ("dividend stopper")	Nei
20a	Full fleksibilitet, delvis fleksibilitet eller pliktig (med hensyn til tidspunkt)	Pliktig
20b	Full fleksibilitet, delvis fleksibilitet eller pliktig (med hensyn til beløp)	Pliktig
21	Vilkår om renteøkning eller annet incitament til innfrielse	Nei
22	Ikke-kumulativ eller kumulativ	Ikke-kumulativ
Konvertering/nedskrivning		
23	Konvertibel eller ikke konvertibel	Nei
24	Hvis konvertibel, nivå(er) som utløser konvertering	N/A
25	Hvis konvertibel, hel eller delvis	N/A
26	Hvis konvertibel, konverteringskurs	N/A
27	Hvis konvertibel, pliktig eller valgfri	N/A
28	Hvis konvertibel, oppgi instrumenttypen det konverteres til	N/A
29	Hvis konvertibel, oppgi utsteder av instrumentene det konverteres til	N/A
30	Vilkår om nedskrivning	Nei
31	Hvis nedskrivning, nivå som utløser nedskrivning	N/A
32	Hvis nedskrivning, hel eller delvis	N/A

Skjema for offentliggjøring av de viktigste avtalevilkårene for kapitalinstrumenter		
1	Utsteder	Kommunalbanken
2	Entydig identifikasjonskode (f.eks. CUSIP, ISIN eller Bloombergs identifikasjonskode for rettede emisjoner)	NO 0010740145
3	Gjeldende lovgivning for instrumentet	Norsk
Behandling etter kapitalregelverket		
4	Regler som gjelder overgangsperioden	N/A
5	Regler som gjelder etter overgangsperioden	Kjernekapital
6	Medregning på selskaps- eller (del)konsolidert nivå, selskaps- og (del)konsolidert nivå	Selskapsnivå
7	Instrumenttype (typer skal spesifiseres for hver jurisdiksjon)	Fondsobligasjon
8	Beløp som inngår i kjernekapital (i millioner NOK fra seneste rapporteringsdato)	100% av Pålydende
9a	Instrumentets nominelle verdi	1,000,000,000
9b	Emisjonskurs	99,375% av Pålydende
9c	Innløsningskurs	100% av Pålydende
10	Regnskapsmessig klassifisering	Egenkapital - Kostpris
11	Opprinnelig utstedelsesdato	17.06.2015
12	Evigvarende eller tidsbegrenset	Evigvarende
13	Opprinnelig forfallsdato	Evigvarende
14	Innløsningsrett for utsteder forutsatt samtykke fra Finanstilsynet	Ja
15	Dato for innløsningsrett, eventuell betinget innløsningsrett og innløsningsbeløp	17.06.2020
16	Datoer for eventuell etterfølgende innløsningsrett	Rentedatoer
Renter/utbytte		
17	Fast eller flytende rente/utbytte	Flytende
18	Rentesats og eventuell tilknyttet referanserente	3m NIBOR + 1.5 %
19	Vilkår om at det ikke kan betales utbytte hvis det ikke er betalt renter på instrumentet ("dividend stopper")	Nei
20a	Full fleksibilitet, delvis fleksibilitet eller pliktig (med hensyn til tidspunkt)	Full fleksibilitet
20b	Full fleksibilitet, delvis fleksibilitet eller pliktig (med hensyn til beløp)	Full fleksibilitet
21	Vilkår om rentøkning eller annet incitament til innfrielse	Nei
22	Ikke-kumulativ eller kumulativ	Ikke-kumulativ
Konvertering/nedskrivning		
23	Konvertibel eller ikke konvertibel	Nei
24	Hvis konvertibel, nivå(er) som utløser konvertering	N/A
25	Hvis konvertibel, hel eller delvis	N/A
26	Hvis konvertibel, konverteringskurs	N/A
27	Hvis konvertibel, pliktig eller valgfri	N/A
28	Hvis konvertibel, oppgi instrumenttypen det konverteres til	N/A
29	Hvis konvertibel, oppgi utsteder av instrumentene det konverteres til	N/A
30	Vilkår om nedskrivning	Ja
31	Hvis nedskrivning, nivå som utløser nedskrivning	5.125%
32	Hvis nedskrivning, hel eller delvis	Delvis